

Kullankaivu 2025 – hiipuva hiillos vai kytevä liekki

Antti Peronius, Lapin Kullankaivajain Liitto

Lapin kullankaivajaliiton puheenjohtajalla on monenlaisia velvollisuuksia - raskaita ja miellyttäviä. Eräässä yksityisessä keskustelussa ehdotettiin eräästä tällaista raskaasta velvollisuudesta luopumista ja lupasin miettiä asiaa. Emme luovu tästä vanhasta käytännöstä liiton virallisissa tilaisuuksissa. Nimiä ei mainita, kukin meistä muistelee omiaan, yhdessä me kunnioitamme kuolemaa ja arvostamme elämää ; hyvät kullankaivajat hiljainen hetki pois nukkuneille.

Useimmat paikallaolijoista ovat seuranneet kullankaivuuseen liittyviä asioita vuosikymmeniä, ja olemme päässeet näkemään valtavan muutoksen hyvässä ja varsinkin pahassa. Aiemmin yksinkertaiset, suoraviivaisen tehokkaat lupaprosessit ovat muuttuneet jättimäisiksi luparuleteiksi. Aikoinaan kullanhuuhdonnan lupahakemus eli valtaushakemus oli yhden sivun mittainen ja ympäristölupahakemus muutaman sivun. No nyt huuhdontalupa on kymmenisen sivua ja ympäristölupa herkästi jopa 300 sivuinen. Se on iso mapillinen paperia.

Lisäksi nämä lupaprosessit ovat äärimmäisen valituserkkiä. Valitusoikeus on monella taholla ja nämä tahot ovat julkisilla varoilla hyvin rahoitettuja. Tätä oikeutta törkeimmin väärinkäyttää Saamelaiskäräjät, joka on tehnyt pitkästi toista sataa hallinto-oikeusvalitusta ja KHO:nkin parisen kymmentä. Näistä suurin osa on sanasta sanaan keskenään identtisiä kirjoitusvirheineen kaikkineen; halvalla, nopeasti sarjatuotantona tehtyjä!

Valituserkkyiden vuoksi lupaprosessit ovat kalliita pitkiä ja niiden tulos on huonosti ennustettavissa. Olen vakuuttunut siitä, että nämä muutokset ovat edistäneet monien tahojen erilaisten oikeuksien toteutumista, mutta ne ovat huonontaneet kullankaivajien oikeuksia.

Joskus tulee mieleen, että epämieluisaa asiaa ei tarvitse määritä lopetettavaksi. Riittää luvan saaminen tehdään riittävän kalliiksi ja vaikeaksi. Viimeisen kaivoslakiuudistuksen jälkeen lapiokaivajankin täytyy pienen opinnäytetyön verran tutkia, miten hänen pakastearkun kokoinen kuoppansa vaikuttaa saamelaisten oikeuksien toteutumiseen ottaen huomioon muut sitä kuormittavat tekijät kuten matkailu, energiateollisuus, metsäteollisuus.

Minua ei paljon lohduta se, että emme me ole tässä sopassa yksin ja tämä lupahullutus on laajentunut kaikkialle yhteiskuntaan. Minkä tahansa asian tekeminen vaatii monimutkaisen ja kalliin lupaprosessin. Nämä viattomilta kuulostavat sanat – selvillä olovelvollisuus ja varovaisuusperiaate - niihin vetoamalla pystytään kieltämään kaiken uuden kokeilu Tämähän ei ole yksin kullankaivajien ongelma eikä edes yksin Suomen ongelma, vaan se on koko Euroopan ongelma ja nyt viime viikkoina tähän ongelmaan on havahduttu.

Olen positiivinen ihminen ja uskon että tämä asia lähtee korjaantumaan. Kaikessa yhteiskunnan tekemisissä on jonkinlainen heiluriliike ja ehkä se heilurin ääripää on saavutettu eli hulluuteen on havahduttu. En kuitenkaan henkeä pidätä ja odota nopeita muutoksia, mutta hiljalleen voi jotakin sellaista tapahtua, mikä on myös kullankaivajalle edullista.

Käytännön lupaprosesseissa sen sijaan on tapahtunut jotakin hyvää. Kaivosviranomaisen sai sisäisillä järjestelyillä paikattua muihin töihin lähteneiden aukot ja perun kyynisen ennustukseni siitä, että konekaivun päätöksiä saamme aikaisintaan ensi syksynä.

Pelkäsinkin vieläkin isompaa lupajumia, sillä olimme saaneet turpiin hallinto-oikeudessa ja myös KHO:ssa. Tappion kärsineet lupapäätökset palautettiin kaivosviranomaisen uudelleen käsiteltäväksi ja nyt vuodenvaihteessa nämä uudet päätökset tulivat. Niistä ei valitettu eli ne ovat nyt lainvoimaisia. Mitä minä en voi ymmärtää, sillä vastapuolen kannalta nämä olisivat olleet mitä parhaita kohteita jatkaa vyörytystä.

Käytin joskus Kannaksen läpijuoksuun osallistuneen vanhan kullankaivajan neuvomia militäärivertauksia. Hän neuvoi, miten edunvalvontaa hoidetaan: ”Vastustajan panssarikärki täytyy lyödä hinnalla millä hyvänsä, murtokohtaan täytyy syöttää lisää voimaa ja pyrkiä koko lohkon romahduttamiseen ja samaan aikaan vastustaja huoltoa pyritään häiritsemään ja tekemään jotain harhautushyökkäyksiä”.

Tuo militäärikaava pätee kyllä ihan kaikkeen toimintaan, silloinkin kun ei nyt konkreettisesti panssarivaunuja aiota käyttää. Nyt puheena olevassa tapauksessa vihollinen sai lyötyä murtuman eli kaatoi nipun lupapäätöksiä Hallinto-oikeudessa. Sen jälkeen se sai KHO:ssa avattua murtumaa lisää. Olin varma, että asian jatkoväantö kestäisi vuosia.

Eli emme lyöneet vihollista, vaan vihollinen vetäytyi kiltisti takaisin entisiin aseemiinsa, eli ei valittanut uusista päätöksistä. Jos minä olisin itse vastapuolella, niin olisin panostanut aikaa ja vaivaa nimenomaan niihin ja laittanut lupasysteemin vuosikausiksi jumiin.

En tiedä mistä tämä johtuu, mutta olen ihan varma, että se ei ole mikään harkittu operaatio, vahinkoja sattuu niin meillä ja niin muilla. Ovathan ne Tukesin kirjoittamat päätökset erinomaisesti kirjoitettuja, ehkä parhaita koskaan.

Lemmenjoen ammattikaivun alasajon vuoksi 2020 Lapin kullankaivun tuottamat kultamäärät ovat romahtaneet. Me tuotimme aikaisemmin 25–40 kg kultaa vuodessa, nyt keikumme suuruusluokassa 5-7 tai 6-8 kg/vs. Kullan korkea hinta kompensoi tuosta osan, sillä ovathan nämä yli 90 euron grammahinnat komeaa katseltavaa. Eli tuotantomme arvo ei ole yhtä lailla romahtanut, toki merkittävästi laskenut sekkin.

Lemmenjoen konekaivun loputtua menetimme muutakin kuin ison osan kullantuotantoa. Jotain paljon suurempaa. Yksi kultahistorian vaihe päättyi. Merkittävä tarina loppui, mutta olen toiveikas, että uusi lapiokaivajien sukupolvi kirjoittaa siellä uudet sivut Lemmenjoen tarinaan. Odotan monta vuotta työn alla ollutta dokumenttielokuvaa ”Aurinko laskee Lemmenjoella”. Olen iloinen, että se saa laajan levityksen. Se on jo saanut ansaitsemaansa julkisuutta ja osallistuu kansainvälisiin kilpailuihin.

Lemmenjoesta on helppo siirtyä vanhan vihollisemme Metsähallituksen uusin kotkotuksiin. Kun Lemmenjoen huoltoliikenne on tipahtanut yhteen tai kahteen prosenttiin siitä mitä se oli konekaivuaikoina, niin he ovat esittäneet halunsa pienentää tätä jäljelle jäänyttäkin prosenttia.

Toinen keskustelun aihe on Suomen laille tuntematon ”kämppien pystyssä pitämislupa-menettely”, jota he vaativat. Ehkä olette julkisuudesta huomannut, miten Metsähallitus on rajoittamassa kaikenlaista maastoliikkumista; Uskon että Pohjois-Lapin vapaa moottorikelkkaoikeus on mennyttä.

Näistä asioista on erillinen tietoisuus Lemmenjoen alueen kaivajille.

Sitten vähän kullankaivajain liiton tilanteesta. Jäsenmäärämme kasvu lakkasi noin pari vuotta sitten, emme tiedä syytä. Ihmiset ovat liittyneet kullankaivajaliittoon, koska ovat halunneet liittyä, ja useimmat eivät ole hyödyntäneet jäsenpalveluita lainkaan. Meillä ei ole koskaan ollut jäsenhankintakampanjoita, ehkä pitäisi!

Kullankaivajaliiton jäsenmaksua nostettiin kolmella eurolla. Tämä ei ollut mikään ilo mutta se oli välttämätöntä. Lupaan tehdä kaikkeni, ettei lisää korotuksia tarvitse tehdä moneen vuoteen.

Olemme hankkineet uuden lupa-alueen jäsentemme käyttöön. Se on käytössä jo ensi kesänä. Kesään suunnittelemme myös muuta yhteisöllistä toimintaa: Retkeilyjä kultakulttuurikohteelle ja geologisille kohteille.

Meillä on ollut pitkään kestävä kehitysprojekti nettisivujen ja jäsenrekisterin kanssa. Nettisivumme jopa joutuivat palvelustohyökkäyksen kohteeksi, mikä oli minusta hienoa. Siirrymme vielä ennen kesäkautta uuteen jäsenrekisteriin ja nettisivumme tulevat toimimaan uudella alustalla.

Uutena asiana on myös vuosikokoukseen osallistumisen helpottaminen. Meidän sääntömme tältä osin ovat vuodelta 1949, siis sitä vanhaa ydintä, enkä halua mennä tätä helposti muuttelemaan. Tänä vuonna kokeillaan vuosikokouksen striimaamista ainakin kahteen pisteeseen. Oulu ja Etelä Pohjanmaa ovat varmoja, mutta pisteitä voi olla pari lisäksi. Keräämme tästä kokemuksia ja jossain vaiheessa myös äänestämisen etänä tulee mahdolliseksi.

Vielä yksi aloite: Meidän täytyy kehittää kullanhuuhdontakisoja. Niistä pitää tehdä jollakin keinoilla, vaikka sääntömuutoksia tekemällä, yleisölle viihdyttävämpiä. Minulla ei ole valmiita vastauksia, mutta toivottavasti tänäkin viikonloppuna pystymme asiasta keskustelemaan ja löytämään ratkaisuja.

Näiden toimien kautta Lapin Kullankaivajain Liitto ry nostetaan seuraavalle tasolle. Itse ajattelen, että kullankaivajaliiton versio 1.0 oli 1949 Lemmenjoella perustettu liitto jonka toiminta sitten 60-luvulla hiljalleen hiipui. Kakkosversio oli 70-luvulla virkistynyt liitto, joka perusti Kultamuseon ja rupesi kasvamaan. Versio 3.0 oli se, joka Kari Merenluodon johdolla uusiutui monin tavoin, ja kykeni myös edunvalvontaan. Kari ajoistakin on jo kulunut 25 vuotta, ja siksi uuden kehittämistä tarvitaan. En lupaa päivitystä versioon 4.0, mutta lupaan välipäivityksen versioon 3.1. Kiitoksia!

Lapin Kullankaivajain Liitto ry

JOTTA YKSIKÄÄN HIPPU EI HUKKUISI

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n puheenjohtajan puhe.

Kultaristeily 21.2.2025 Antti Peronius

Linkki elokuvaan:

<https://www.genre.fi/aurinko-laskee-lemmenjoella/>

Suurten kultahippujen uutiset ovat nekin vähentyneet viime vuosina, jolloin yli 20 g hippuja on vuoden 2020 jälkeen löydetty 1–2 joka kesä. Edellisen vuosikymmenen paras tulos oli 10 isommusta 2017. Kultahippu.fi sivustolla olevassa kaikkien aikojen hippulistassa on nyt yli 150 isoa hippua. Kuvassa on Lapin Kullankaivajain Liiton hallinnassa oleva suurten kultahippujen jäljennökset, jotka on GTK lahjoittanut liitolle.